

KOPÍROVANIE ZABÍJA IDENTITU OSOBY

JURAJ ODORČÁK, Centrum pre bioetiku, Katedra filozofie FF UCM v Trnave, Trnava, SR

ODORČÁK, J.: Copying: Killing Personal Identity
FILOZOFIA 70, 2015, No. 5, pp. 367-377

The paper sheds light on the idea of uploading persons. Transhumanists defend the possibility of uploading persons. However, this might lead to substantial dualism of a person and its substrate. Dualism contradicts other transhumanist philosophical presuppositions so, the transhumanist theory as a whole could be contradictory. The problem of dualism can be eliminated by introducing the concept of emulation. Thus the concept of emulation could resolve the aforementioned contradiction in the transhumanist theory. On the other hand, the drawback of the concept of emulation could be a threat to personal identity. Hence, the main task of transhumanism is not to tackle the problem of person but rather that of personal identity.

Keywords: Transhumanism – Immortality – Person – Uploading – Dualism – Identity

Úvod. Transhumanizmus niekedy používa vo svojich víziách budúcnosti vedecko-fantastické predstavy. Táto stať je venovaná analýze jednej z týchto vízií. Stať sa nezameriava na reálnosť či nereálnosť danej vízie, ale predovšetkým na jej filozofické predpoklady. Transhumanistami navrhovaná vízia je analyzovaná ako myšlienkový experiment, ktorý umožňuje explikovať a testovať niektoré filozofické predpoklady transhumanizmu.

Vízia, myšlienka, ktorú nám transhumanisti ponúkajú, je tzv. uploading osoby. Analýza uploadingu osoby je v tejto stati uskutočnená tak, že sa najprv predstaví ukotvenie tejto myšlienky v rámci transhumanizmu. Následne sa poukáže na základné aspekty uploadingu osoby. Takéto vymedzenie umožní odkryť niektoré predpoklady uploadingu osoby. Jedným z takýchto predpokladov môže byť kontroverzná dualistická ontológia osoby. Stať je následne zameraná na otázku, ako je možné tento problém odstrániť. Odstránenie tohto problému však môže viesť k tomu, že transhumanisti budú musieť nájsť iný dôvod, prečo uploading osoby navrhujú.

Transhumanizmus a nesmrteľnosť. Transhumanizmus je hnutie, ktorého hlavným cieľom je zdokonalenie človeka prostredníctvom technológií (Bostrom 2005, 3). Zdokonalenie človeka si možno predstaviť rôznorodo. Podľa transhumanistov však zdokonalenie obvykle znamená zvýšenie aktuálnych intelektuálnych, psychických či fyzických schopností (Bostrom 2005, 3). Zdokonalenie je tak vnímané ako prekonanie súčasných limitov človeka. Za najväčší limit človeka možno považovať jeho dočasnosť. Dosiahnutie dlhovekosti hraničiacej s nesmrteľnosťou sa tak v transhumanizme považuje za základný imperatív (Bostrom 2005, 4).

V rámci transhumanizmu jestvujú dve línie, pokiaľ ide o zabezpečenia radikálnej

dlhovekosti, resp. nesmrteľnosti osoby. Jedna predpokladá, že nesmrteľnosť najlepšie zabezpečíme zmenou biologického základu osoby; druhá predpokladá, že nesmrteľnosť najlepšie zabezpečíme výmenou biologického základu osoby.

Niektorí transhumanisti predpokladajú, že nesmrteľnosť najlepšie zabezpečíme vtedy, ak dokážeme zmeniť, teda zastaviť starnutie organizmu. Organizmus by mal byť prostredníctvom medicínskych technológií manipulovaný tak, aby boli jeho prirodzená funkčná degradácia (starnutie), ako aj neprirodzená funkčná degradácia (niektoré choroby) zastavené (De Grey, Rae 2007). Cieľom tejto línie transhumanizmu je čo najdlhšie udržať naše biologické telo v požadovanom stave. Predstaviteľom takéhoto prístupu je napríklad gerontológ Aubrey de Grey.

Iní transhumanisti predpokladajú, že nesmrteľnosť najlepšie zabezpečíme vtedy, ak dokážeme vymeniť biologický základ osoby. Zástancovia tohto typu transhumanizmu sa domnievajú, že ľudský organizmus bude možné úplne nahradiť technologickými artefaktmi. Podľa nich tieto artefakty budú schopné dlhodobej prevádzky, a tým sa zabezpečí aj želaný dôsledok. Cieľom tohto transhumanizmu je výmena biologického tela osoby za iné, umelé a výkonnejšie. Tento prístup k nesmrteľnosti sa označuje aj ako teória uploadingu (Kurzweil 2005, 166). Pomenovanie je odvodené zo snahy uploadovať, teda takpovediac nahráť osobu na iné médium. Predstaviteľom tohto prístupu je napríklad počítačový vedec Raymond Kurzweil.

Druhá verzia transhumanistickej snahy o nesmrteľnosť sa môže zdať extravagantná. Mnohí transhumanisti však uploading osoby považujú nielen za možný, ale uprednostňujú ho aj pred biologickým zabezpečením nesmrteľnosti (Koene 2013; Merkle 2013). Popularnosť uploadingu plynie najmä z optimistického odhadu možností informačných technológií, ako aj z rezervovaného hodnotenia biologického zabezpečenia nesmrteľnosti. Biologické predlžovanie života človeka môže mať z prirodzených dôvodov určité hranice. Mnohí transhumanisti preto súhlasia s tým, že biologický prístup síce môže zabezpečiť dĺžku života radikálne prekračujúcu jeho dnešnú priemernú dĺžku, strojové riešenie uploadingom však podľa nich môže prekonať aj toto maximálne predĺženie biologického života (Merkle 2013).

Uploading osoby. Predstava o uploadingu osoby vychádza z dvoch základných predpokladov. Prvý sa týka toho, čo sa má uploadovať, druhý sa týka podstaty uploadovania.

Začnime s vymedzením prvého predpokladu. Ako transhumanisti vnímajú osoby v prípade uploadingu? Osobu vnímajú mimo jej biologických vymedzení. Ak by totiž bola osoba vymedzená výlučne biologickými určeniami, tak by nemalo zmysel predpokladať, že je potrebné vymeniť biologický základ osoby. Osoba by sa za predpokladu jej výlučne biologického určenia výmenou biologického základu vymenila, a teda by zanikla. Cieľom uploadingu nie je zánik osoby, ale jej zachovanie, a preto tento typ transhumanizmu, ak chce byť funkčný, musí vychádzať z iného vymedzenia osoby. Čo by malo byť uploadingom zachované?

Pod zachovaním osoby prostredníctvom uploadingu sa v transhumanizme najčastejšie myslí zachovanie mentálnych charakteristík. Osoba je definovaná predovšetkým z psychologického hľadiska, pričom myseľ zohráva v rámci osoby kľúčovú rolu (Koane 2013, 146). Je však potrebné upozorniť, že myseľ je v rámci tejto vetvy transhumanizmu vymedzená široko. Pod mysľou sa chápu nielen racionálne kognitívne schopnosti, ale aj iné mentálne schopnosti obvykle asociované s ľudským individuom (Koane 2013, 146). Koncept mysle v tomto transhumanizme zahrnuje okrem racionality aj rôzne emocionálne, hodnotové, biografické, anticipačné a iné individualizujúce mentálne charakteristiky osoby. Myseľ je teda v tomto transhumanizme vymedzená tak široko, aby zabezpečovala jedinečnosť danej osoby.

Druhý základný predpoklad sa týka podstaty uploadingu. Ako sme už uviedli, najvšeobecnejšie vymedzenie uploadingu vychádza z toho, že ide o proces, pri ktorom sa biologické médium osoby vymení za iné médium. Pod procesom aj médium si možno predstaviť rôznorodé veci. Transhumanisti preto proces uploadingu bližšie vymedzujú ako transfer a nové médium bližšie vymedzujú ako výpočtové zariadenie určitého druhu. Pri presnejšom vymedzení je teda uploading proces, pri ktorom sa osoba transferuje z biologického základu do zariadenia určitého druhu (Koene 2013, 147). V súvislosti s takýmto vymedzením uploadingu sa vedú dve základné diskusie. Prvá diskusia sa zaoberá tým, aké by malo byť dané zariadenie. Druhá diskusia sa zaoberá tým, ako by mal byť transfer uskutočnený.

Z cieľa uploadingu triviálne plynie, že predpokladané zariadenie bude musieť byť schopné zabezpečiť osobu. Osobu ale obvykle zabezpečuje biologický systém, preto sa možno domnievať, že požadované zariadenie bude musieť tento biologický systém určitým spôsobom reprodukovat' (Kurzweil 2005, 137). V rámci informačných technológií sa na reprodukovanie vlastností biologických systémov používajú systémy umelých neuronových sietí. Predpokladá sa, že dané zariadenie bude musieť zabezpečiť vytvorenie dostatočne komplexnej umelej neuronovej siete (Kurzweil 2005, 137).¹

Druhá diskusia sa zaoberá konkrétnou realizáciou transferu. Obvykle sa rozlišujú tri základné metódy transferu (Wiley 2014, 31). Deštruktívny transfer je metóda, ktorá transfer osoby vykonáva zničením pôvodného biologického média (Merkele 2013). Nedeštruktívny transfer je metóda, ktorá transfer osoby nevykonáva zničením pôvodného biologického média (Kurzweil 2005). Postupný transfer je metóda, ktorá transfer osoby vykonáva postupným nahradením biologického média (Koene 2013).

Technologické detaily uploadingu nie sú pre nás až také dôležité. Ich relevantnosť spočíva skôr v tom, že spresňujú predpoklady. Z predchádzajúcich úvah by malo byť zrejmé, že uploading vychádza zo špecifického vnímania osoby, ktorá má byť určitým

¹ Z hľadiska základu tohto predpokladu nie sú transhumanisti až takí osamotení. Napríklad Švajčiarsky inštitút pre technológie financuje výskumný projekt (Blue Brain Project), ktorého cieľom je vytvorenie základov syntetického mozgu (Markram 2006). Európska komisia Európskej únie od roku 2013 financuje rozsiahly vedecký projekt výskumu ľudského mozgu (Human Brain Project), ktorého cieľom je aj simulácia mozgu myši a neskôr prípadne ľudského mozgu (Markram et al, 2012).

technologickým spôsobom transferovaná do nejakého dostatočne efektívneho umelého zariadenia. V súčasnosti tieto technológie nejstávajú. Uploading je teda len hypotetickou procedúrou. V hypotetickom procese uploadingu osoby je ale uploadovanie iba jednou stranou mince. Zásadným problémom uploadingu osoby môže byť aj otázka, či uploading (nech už je jeho technická realizácia akákoľvek) osobu skutočne uploaduje. Je otázne, či uploading vychádza len z neobvyklých technológií, alebo aj z neobvyklej filozofie, ontológie.

Dualizmus uploadingu osoby. Ak chceme pochopiť, aké ontologické predpoklady uploading osoby vyžaduje, je potrebné pripomenúť jeho predchádzajúcu definíciu. Uploading je proces, pri ktorom sa osoba transferuje z biologického základu do zariadenia určitého druhu. Túto definíciu možno rozšíriť o spresnenia z predošlej časti. Rozšírená definícia uploadingu znie takto: Uploading je hypotetický proces, pri ktorom sa osoba transferuje deštruktívnym, nedeštruktívnym alebo graduálnym spôsobom z biologického základu do zariadenia, ktoré je schopné vytvoriť dostatočne komplexnú umelú neurónovú sieť.

Zásadným predpokladom úspešnosti uploadingu je teda fakt, že osoba môže byť transferovaná (nech už ide o akýkoľvek technologický postup). Problém tohto predpokladu môže spočívať v tom, že transfer osoby si môže vyžadovať ontológiu osoby, ktorá je v rámci transhumanizmu ťažko akceptovateľná (Hopkins 2012). Kritika uploadingu vychádza z analýzy tzv. tézy transferu. Téza transferu v súvislosti s definíciou uploadingu tvrdí: Niekedy v budúcnosti bude možné deštruktívne, nedeštruktívne, prípadne graduálne transferovať osobu z biologického základu do zariadenia schopného vytvoriť dostatočne komplexnú umelú neurónovú sieť. Túto tézu možno preformulovať do ešte jednoduchšej a neutrálnejšej podoby, v ktorej je lepšie viditeľná základná ontologická domnienka uploadingu. Ak odhliadneme od časového a technologického určenia, tak daná téza má takúto podobu: Osobu možno transferovať z jedného média do iného média.

Čo táto téza predpokladá? Predpokladá, že určitá osoba nemôže byť plne závislá od nijakého z daných médií. Ak by osoba bola plne závislá od nejakého média, tak by nemalo zmysel predpokladať, že sa pri zmene média osoba zachováva. Zmena média by znamenala zmenu osoby, a teda aj jej zánik. To je však presne to, čo zástanca uploadingu predpokladať nemôže, lebo by to znamenalo, že uploading osobu nezachováva. Inými slovami, na to, aby bola téza transferu osoby opodstatnená, je potrebné predpokladať dve netotožné, neredukovateľné a samostatné ontologické kategórie. Jednou ontologickou kategóriou je v prípade uploadingu osoba, druhou sú dané médiá. Platnosť tézy transferu si teda vyžaduje platnosť určitého druhu ontologického kategoriálneho dualizmu (Hopkins 2012, 241).

Takéto vymedzenie problému uploadingu ešte nemusí byť pre transhumanizmus deštruktívne. Možno sa domnievať, že dualizmus nemusí byť, pokiaľ ide o ontologické kategórie, nutne kontroverzný. Práve na tento aspekt sa snažia nadviazať niektorí predstavitelia transhumanizmu, ktorí túto kritiku odmietajú (Wiley 2014). Kritika tejto kritiky uploadingu vychádza z toho, že prítomnosť dualizmu uznáva, avšak vyhodnocuje ho ako

neškodný. Predpoklad, že v rámci ontológie je potrebné budovať systém s viacerými základnými kategóriami, predsa nemusí byť automaticky nesprávny. Inými slovami, viac kategórií nemusí nutne znamenať nevhodný a nesprávny počet kategórií. Keďže tento prístup nemusí byť nesprávny, resp. nevhodný ani v rámci ontológie, je otázne, do akej miery je nesprávny a škodlivý z hľadiska transhumanizmu (Wiley 2014, 112).

Problémom zmienenej obrany uploadingu je to, že pri uploadingu nie je v hre hocijaký ontologický dualizmus, ale práve značne špecifický ontologický dualizmus. Zdá sa, že ontologický kategoriálny dualizmus je v prípade uploadingu postavený na kontroverznom substančnom dualizme (Hopkins 2012, 241). Úspešnosť transferu si vyžaduje, aby osoba bola nezávislá od (ontologicky povedané) substrátu. Ak by od tohto substrátu osoba nebola nezávislá a bola by s ním totožná, tak by nemalo zmysel predpokladať, že osoba je transferovaná do nejakého iného substrátu (médiá). Osoba a jej substrát tak môžu byť (ontologicky povedané) úplne samostatné substancie. Myšlienka uploadingu osoby, téza transferu osoby si teda vyžaduje substančný dualizmus osoby a jej substrátu (Hopkins 2012, 241). Uploading a transfer sú pravdepodobne možné iba vtedy, ak je osoba nezávislá od substrátu (konkrétneho médiá). Prečo by ale tento dualizmus osoby a jej substrátu mal byť pre uploading, respektíve transhumanizmus nebezpečný?

Prvým zásadným problémom je vysvetlenie teoretickej možnosti interakcie medzi osobou a jej substrátom. Ak sú osoba a jej substrát od seba skutočne nezávislé, tak je otázne, ako môžu byť od seba predsa len niekedy závislé. Ako vôbec môže osoba s nejakým médiom interagovať? Ak je osoba skutočne samostatná, načo je osobe vôbec ešte nejaký substrát? Zástancovia uploadingu by teda nutne museli vyriešiť mnohé známe filozofické spory o kontakte dvoch „nekontaktovateľných“ substancí. Vzhľadom na historickú a obsahovú rozsiahlosť diskurzu o tomto probléme by to ale bola úloha neľahká.

Stúpenci uploadingu by mohli namietat', že ide len o teoretický spor a filozofické debaty treba prenechať filozofom. Lenže problém daného dualizmu nie je len teoretický, ale aj praktický. Ak je pre úspešnosť uploadingu skutočne potrebný teoretický koncept dualizmu, tak to má, pokiaľ ide o uploading, aj praktický dôsledok. Tak napríklad deštruktívny uploading by nemusel byť prakticky sporný: osoba sa jednoducho presunula do iného substrátu. Ako však hodnotiť prípad, keď obidva substráty zostávajú zachované? Kde je osoba a kto je vlastne tou pravou osobou v prípade nedeštruktívneho uploadingu? Prebehol v prípade nedeštruktívneho uploadingu transfer osoby, alebo transfer neprebehol? Ak transfer osoby neprebehol, je otázne, prečo by mal transfer prebehnúť v podobnom prípade deštruktívneho alebo graduálneho uploadingu. Na druhej strane, ak transfer osoby v prípade nedeštruktívneho uploadingu prebehol, tak je napríklad otázne, ako sa máme prakticky správať k „opustenému“ biologickému médiu, ktoré vykazuje všetky znaky osoby, ale podľa zástancov uploadingu pravdepodobne už osobou nie je.

Posledný problém vyplývajúci z tejto kritiky sa týka koherentnosti transhumanizmu. Predpoklad uploadingu môže popierať základné princípy transhumanizmu. Transhumanisti obvykle propagujú predstavu, že transhumanizmus je reduktívna scientistická filozofia (Hughes 2013). Tento predpoklad obvykle transhumanizmus využíva na podporu myš-

lienky vylepšovania človeka (Hughes 2013, 226).² Transhumanistický príklon k redukcionizmu a scientizmu však koliduje so substančne dualistickým predpokladom uploadingu. Paradox transhumanizmu potom spočíva v tom, že transhumanizmus na jednej strane ostentatívne zastáva určitú formu vedeckého redukcionizmu, a na druhej strane v záujme platnosti uploadingu inkohorentne prijíma myšlienku dualizmu.

V súvislosti s týmto problémom inkoherecie, ale aj s predchádzajúcimi problémami sa teda zdá, že uploading je myšlienkou, ktorá je ťažko akceptovateľná aj v rámci transhumanizmu. O to väčší nesúhlas s myšlienkou uploadingu budú pravdepodobne vyjadrovať predstavitelia, ktorí majú k transhumanizmu skeptický postoj. Ak je transhumanizmus vo svojej teórii závislý len od arbitrárneho prístupu, tak je otázne, či ešte máme brať teóriu transhumanizmu vážne. Takéto obvinenia na adresu transhumanizmu sú možno príliš agresívne. Kritika dualizmu uploadingu osoby a následne aj kritika transhumanizmu je ale zaiste závažná.

Uploading a emulácia osoby. Prvou zrejmovou možnosťou záchranu transhumanizmu je odmietnutie konceptu, ktorý vedie k podozreniu z dualizmu. Odmietnutie uploadingu osoby by znamenalo aj odmietnutie dualizmu. Problémom však spočíva v tom, že strata uploadingu osoby by pre transhumanizmus znamenala aj stratu cieľov, ktoré transhumanizmus obvykle propaguje (Wiley, 2014). Táto možnosť teda nie je pre transhumanizmus prijateľná. Aké možnosti transhumanizmu zostávajú?

Optimálnou možnosťou by bolo prijať uploading bez toho, aby transhumanizmus ohrozil svoju teoretickú koherenciu. Teoretická inkoherenca transhumanizmu spočíva v tom, že na jednej strane predpokladá redukovateľnosť osôb, no na druhej strane akoby predpokladal, že osoby sú neredukovateľné. Riešenie, ktoré sa ponúka, je v podstate veľmi jednoduché: Transhumanizmus tvrdí, že osoby sú redukovateľné na viac ako len na jedno médium. Inými slovami, transhumanizmus by nepredpokladal úplnú neredukovateľnosť osôb, ale redukovateľnosť osôb na viac ako jeden základ. Tým by sa zachovala transhumanistická myšlienka redukcionizmu, ako aj možnosť, ako zabrániť dualizmu.

Čo to však znamená v prípade uploadingu? Vráťme sa naspäť k problému dualizmu v uploadingu. Ten spočíval v tom, že dualizmus sa tu vníma substančne. Tento dualizmus totiž predpokladá, že osoba a jej substrát musia byť úplne samostatné, a teda vzájomne na seba neredukovateľné substancie. Problém teda spočíval v predpoklade neredukovateľnosti osôb na akýkoľvek substrát.

Prekonanie dualizmu, pokiaľ ide o uploading, by mohlo spočívať v odmietnutí predpokladu, že osoba je neredukovateľná na akýkoľvek substrát a v prijatí predpokladu, že je redukovateľná na viac ako jeden substrát. Inými slovami, osoba by na základe tohto riešenia nebola neredukovateľná na žiadne médium, ale bola by redukovateľná na viac ako jedno médium. Ak by bola osoba redukovateľná na viac ako jedno médium, tak by to znamenalo, že by mohla byť redukovateľná napríklad aj na dve médiá. Uploading potre-

² Prehľad diskusie o vylepšovaní človeka v slovenskom priestore pozri napríklad v prácach Z. Sitarčíkovej (Sitarčíková 2012), J. Tomašovičovej (Tomašovičová 2014) a P. Sýkoru (Sýkora 2014).

buje minimálne práve dve médiá. Problém dualizmu v uploadingu by teda bol vyriešený a daná kritika by bola neoprávnená.

Namiesto predpokladu, že osoba je nezávislá od akéhokoľvek substrátu, stačí predpokladať, že osoba je realizovateľná vo viacerých substrátoch. Otázne je, či je to skutočne možné. Možno ide o značne kontroverznú hypotézu. Kontroverznosť tejto hypotézy je ale v rámci transhumanistického systému značne nižšia ako potreba predpokladať substančný dualizmus.

Dualizmus uploadingu vyplýval z tézy transferu. Téza transferu v jednoduchšej podobe znela takto: Osobu možno transferovať z jedného média do iného média. Dualistické implikácie tejto tézy sú zrejmé, takže ak sa chce uploading vyhnúť podozreniu z dualizmu, mal by túto tézu opustiť. Vyhnutie sa dualizmu teda závisí od eliminácie tézy transferu.

Čím by danú tézu mohli zástancovia uploadingu nahradiť? Uploading je v transhumanizme populárny aj pre optimistické hodnotenie informačných technológií. V informačných technológiách sa niekedy využíva koncept takzvanej emulácie. V tomto prostredí je emuláciou softvér, prípadne hardvér, ktorý umožní prehrávanie programov v inom ako pôvodnom softvéri, prípadne hardvérovom systéme. Ak by sme odhliadli od daností technológie a prepísali vymedzenie emulácie do všeobecnejšej podoby, tak by sme mohli emuláciu vymedziť ako proces, ktorý umožňuje prehrávanie v rôznych médiách.³

Výhoda tohto konceptu spočíva v tom, že emuláciu je možné využiť ako náhradu tézy transferu. Odvodená téza emulácie by v najvšeobecnejšej podobe predpokladala, že osoba je realizovateľná v rôznych médiách. Zásadnou prednosťou tézy emulácie je to, že nemusí implikovať dualistické ontologické predpoklady, a to preto, lebo z ontologického hľadiska táto téza vlastne predpokladá len to, že osoba je realizovateľná vo viac ako jednom substráte.

Ak téza emulácie nevyžaduje dualizmus, tak odpadajú aj kritizované dôsledky dualizmu. Pre úplnosť si skúsme prejsť zmienené tri problémy dualizmu uploadingu osoby. Prvý problém spočíval v konektivite medzi vzájomne neredukovateľnými substanciami. Aktualizovaná verzia uploadingu nemusí na základe tézy emulácie predpokladať neredukovateľnosť, a preto problém konektivity nie je relevantný. Konektivita nie je principiálne znemožnená, ale je len v rôznych prípadoch rôzna.

Druhý problém spočíval v tom, že dualizmu uploadingu osoby môže viesť k tomu, že osobu nemusíme indikovať ani v prípade jej obvyklého biologického média. Tento problém v prípade aktualizovaného uploadingu už nevzniká, keďže sa nepredpokladá, že by osoba bola úplne nezávislá od médií, ale sa predpokladá, že osoba je redukovateľná na viaceré médiá. V tomto zmysle je aj osoba v biologickom médiu stále osobou.

Posledným problémom bol problém teoretickej koherencie transhumanizmu. Ten vychádzal z konfliktu medzi redukcionizmom a dualizmom. Keďže tento nový typ uploa-

³ Využívanie emulácie sa propaguje aj v transhumanizme. Obvykle sa emulácia zvažuje z hľadiska problému umelej inteligencie, respektíve umelých systémov s potenciálnou inteligenciou (predpoklad o vytvorení syntetického mozgu). K tomu pozri prehľad od A. Sandberga (Sandber 2013).

dingu nemusí predpokladať dualizmus, nie je ohrozená ani transhumanistická teoretická koherencia.

Tento typ uploadingu teda dokáže odolať kritike dualizmu a s ním spojeným problémom. Takéto riešenie si nanešťastie vyžaduje akceptovanie jedného zásadného nedostatku.

Identita. Ak chceme tento nedostatok pochopiť, musíme splatiť dlh z predchádzajúcej časti. Prijatie tézy emulácie znamená, že musíme pozmeniť nielen tézu transferu, ale aj vymedzenie uploadingu. Nová široká definícia uploadingu znie takto: Uploading je hypotetický proces, v ktorom sa osoba z biologického základu deštruktívnym, nedeštruktívnym alebo graduálnym spôsobom emuluje v zariadení, ktoré dokáže vytvoriť dostatočne komplexnú umelú neurónovú sieť. Je znova otázne, či bude v budúcnosti jestvovať zariadenie schopné vhodnej emulácie. To ale nie je podstatné. Podstatné je to, že táto nová definícia značne mení situáciu osoby. Emulácia je predpoklad, podľa ktorého osobu možno realizovať v rôznych médiách. Úspešný uploading nezávisí len od toho, že osobu možno realizovať v rôznych médiách, ale v týchto rôznych médiách musí byť realizovaná jedna a tá istá osoba. Cieľom uploadingu je nesmrteľnosť jednej a tej istej osoby.

Ako to je teda s identitou osoby v prípade aktualizovaného uploadingu? Identita osoby si na základe teoretických predpokladov vyžaduje zachovanie jej vlastností. Rôzne vlastnosti charakterizujú rôzne osoby. Emulácia zabezpečuje duplikáciu vlastností, a to preto, lebo ak by dané vlastnosti len „prenášala“, tak by nešlo o nič iné ako o inak opísaný variant transferu. Práve odmietnutie transferu pre hroziaci dualizmus je však dôvodom, prečo je emulácia z hľadiska uploadingu využiteľná. Duplikácia vlastností emuláciou ale znamená vytvorenie súboru nových, iných vlastností. Dva súbory vlastností nie sú jedným súborom vlastností, a teda emulácia nezachováva identitu osoby, ale vytvára jedine duplikát či kópiu osoby. Kópia osoby a originál osoby zaiste nie sú to isté. A ak kópia a originál nie sú to isté, tak je otázne, do akej miery je tento aktualizovaný uploading ešte prijateľný. Aké by mohli byť možnosti obrany pred touto kritikou?

Transhumanisti by mohli namietat', že sa tu vychádza z príliš striktného ponímania identity osoby. Možno je to skutočne tak, že z praktického hľadiska nie je na zabezpečenie identity osoby potrebný súbor tých istých vlastností, ale len súbor veľmi podobných vlastností. Na zachovanie identity osoby by stačili napríklad tie vlastnosti, ktoré sú viac či menej vernou kópiou iných vlastností.⁴ Problém takéhoto typu voľnej identity osoby spočíva v tom, že aj keď sa táto identita zdá praktická, vedie k pomerne problematickým praktickým dôsledkom z hľadiska osoby.

Ak je emulácia tá správna predstava, tak by bolo možné emulovať nielen v jednom

⁴ Z metafyzického hľadiska by mohlo ísť napríklad o riešenie, ktoré využíva flexibilitu perdurantistického uchopenia identity. Pozitívne a negatívne implikácie tohto metafyzického riešenia však prekračujú rozsah tejto state. K problematickým aspektom z hľadiska referencie pozri napríklad článok od P. Voleka (Volek 2004, 213), k praktickým problematickým aspektom pozri napríklad článok J. Odorčáka (Odorčák 2012).

technologickom médiu, ale zároveň aj v mnoho iných technologické médiách toho istého druhu. Podľa hypotézy tejto voľnej identity stačí na identitu aj emulovanie, a tak by mnohonásobné emulovanie znamenalo, že pri všetkých emuláciách ide o identickú osobu. Predpoklad, že mnohé emulácie či kópie sú jednou a tou istou osobou, je však rovnako zmysluplný ako predpoklad, že napríklad dve dvojčatá sú jednou a tou istou osobou. Takýto predpoklad je sporný predovšetkým z praktického hľadiska, takže ak by si uploading vyžadoval jedine takýto pohľad na osobu a identitu, tak by to svedčilo skôr v neprospech uploadingu osoby.

Z doterajších úvah je zrejmé, že problém uploadingu osoby spočíva v identite. Poslednou možnosťou by preto mohlo byť napríklad priame odmietnutie identity. Zástanca uploadingu by jednoducho prijal fakt, že uploading skutočne neznamená zachovanie identity osoby. Problém tejto odpovede však spočíva v tom, že uploading býva propagovaný z dôvodu zachovania osobnej nesmrteľnosti. Ak by uploading túto osobnú nesmrteľnosť nezachoval, tak by bolo potrebné uviesť iné dôvody jeho akceptovateľnosti. Jeden praktický dôvod by mohol spočívať napríklad v tom, že uploading síce nezachováva plnú nesmrteľnosť, ale zachováva inú, aspoň čiastočnú nesmrteľnosť. Pod čiastočnou nesmrteľnosťou by sa jednoducho rozumelo to, že uploading dokáže aj po smrti nášho biologického tela zachovať niektoré nám veľmi podobné osobné charakteristiky, motívy, predsa vzatia a podobne. Voľne povedané, uploading by v určitých prípadoch zabezpečil, že daná osoba by síce už nežila, ale žil by jej kvalitatívne veľmi podobný odkaz. Takáto motivácia pre uploading je v porovnaní s pôvodnou propagovanou motiváciou slabšia. To by ale znamenalo len toľko, že ešte stále môžu jestvovať prakticky celkom pochopiteľné motivácie uploadingu, hoci iba v prípade, že by bol uploading osoby realitou, a nielen fikciou.

Záver. Transhumanistická snaha o vylepšovanie človeka sa zdá byť v jej základnej podobe pochopiteľná. Mnohí ľudia chcú byť lepší, ako sú, čo vôbec nie je prekvapivé. Propagačné heslá a konkrétne realizácie sú ale dve rôzne veci. Je dôležité určiť, v čom by mal byť človek lepší a ako by sa to malo dosiahnuť. Transhumanisti navrhujú rôznorodé vylepšenia človeka. Ľudská nesmrteľnosť je jedným z najzásadnejších vylepšení v zmysle prekonania limitov. Tento cieľ je pochopiteľne lákavý. Lákavosť cieľa by však nemala zakrývať výhľad na cestu k cieľu.

Jedna cesta, ktorú nám transhumanizmus ponúka, je uploading osoby. Uploading osoby ráta s technológiami, ktoré značne prekračujú súčasné technologické možnosti. Množstvo transhumanistov sa preto zameriava na diskusiu o vývoji potrebných technológií. Tieto debaty môžu byť v určitom zmysle zaujímavé. Ich nevýhodou je však to, že umožňujú posúdiť jedine technologický aspekt. Myšlienka uploadingu osoby nevychádza len z technologických predpokladov. Inými predpokladmi môžu byť určité špecifické filozofické predpoklady týkajúce sa osoby.

Filozofický problém uploadingu osoby môže spočívať v tom, že uploading si vyžaduje prijatie substančne dualistických predpokladov týkajúcich sa osoby a jej substrátu. Tento problém je páľčivý najmä z hľadiska seba prezentácie transhumanizmu. Transhu-

manizmus sa vehementne snaží odmietat' rôzne obvinenia zo špekulatívnosti. Obranou transhumanizmu je propagačný odkaz na reduktívny vedecký prístup. Funkčnosť tejto stratégie transhumanizmu nie je dôležitá. Je dôležité poukázať na to, že ak transhumanizmus takto vykresľuje sám seba, nie je to zlučiteľné s tým, ako transhumanizmus filozoficky zabezpečuje uploading osoby. Transhumanizmus by mal pre svoje vlastné dobro túto teoretickú inkohereciu odstrániť.

V tejto stati sa ukázalo, že takáto možnosť jestvuje. Transhumanistické odkazy na presun osôb v rámci zariadení sú možno len ilustračné metafory. Ak však skutočne ide iba o metafory, tak by malo byť možné tieto metafory preformulovať do teoreticky presnejšieho jazyka. Jednou z možností je využitie myšlienky emulácie. Predpoklad emulácie dokáže zabrániť možným substančne dualistickým implikáciám. Emulácia by preto zabezpečila teoretickú koherenciu transhumanizmu. Lenže teoretická koherencia transhumanizmu je len jedna časť problému uploadingu osoby. Jeho podstatný problém predstavuje otázka, či uploading zachováva jednu a tú istú osobu. Emulácia je v istom zmysle len veľmi silným napodobovaním osoby, preto emulácia jednu a tú istú osobu nezachováva. Originál a kópia nie sú to isté, preto kopírovanie nezabezpečuje nesmrteľnosť osoby. Ak by sme chceli použiť metafory aj my, tak možno povedať, že kopírovanie zabíja identitu osoby preto, lebo kopírovanie a identita nie sú ani len metaforicky jedno a to isté.

Čo zostáva transhumanistom? Ani návrat k metafore, ktorá nesmie byť metaforou, ani opustenie myšlienky uploadingu zrejme nie sú pre transhumanizmus príliš lákavé. Možno preto treba úprimne priznať, že pri uploadingu osoby nepôjde o zachovanie jednej a tej istej osoby, ale nanajvýš o jej svojskú reprodukciu. Snaha o reprodukovanie mentálnych aspektov osoby nie je v rámci kultúry vôbec výnimočná ani nová, o čom sa môže čitateľ ľahko presvedčiť, keď si uvedomí, čo robí práve teraz. Záhadosť uploadingu osoby by sa tým rozplynula a jedinou záhadou by boli technológie a ich budúca realita.

Literatúra

- BOSTROM, N. (2005): Transhumanist Values. *Journal of Philosophical Research*, 30, 3-14.
- De GREY, A., RAE, M. (2007): *Ending Aging: The Rejuvenation Breakthroughs that Could Reverse Human Aging in Our Lifetime*. New York: St Martin's Press.
- HOPKINS, P. D. (2012): Why Uploading Will Not Work, Or, The Ghosts Haunting Transhumanism. *International Journal of Machine Consciousness*, 4 (1), 229-243.
- HUGHES, J. (2013): Transhumanism and Personal Identity. In: More, M. – Vita More, N. (eds.): *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. Malden: Wiley-Blackwell, 227-233.
- KOENE, R. A. (2013): Uploading to Substrate-Independent Minds. In: More, M. – Vita More, N. (eds.): *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. Malden: Wiley-Blackwell, 146-156.
- KURZWEIL, R. (2005): *The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology*. New York: Viking Books.
- MARKRAM, H. (2006): The Blue Brain Project. *Nature Reviews Neuroscience*, 7, 153-160.
- MARKRAM, H. (2012): *The Human Brain Project: A Report to the European Commission*. Lausanne: HBP-PS Consortium. [online]. Dostupné na: https://www.humanbrainproject.eu/documents/10180/17648/TheHBPReport_LR.pdf/18e5747e-10af-4bec-9806-d03aead57655 (navštívené 20. 2. 2015).

- MERKLE, R. C. (2013): Uploading. In: More, M. – Vita More, N. (eds.): *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. Malden: Wiley-Blackwell, 157-164.
- ODORČÁK, J. (2012): Realizmus, perdurantizmus a jeho praktické dôsledky. *Filozofia*, 67 (5), 375-386.
- SANDBERG, A. (2013): Feasibility of whole brain emulation. In: Müller, V. C. (ed.): *Theory and Philosophy of Artificial Intelligence*. Berlin: Springer, 251-264.
- SITARČÍKOVÁ, Z. (2012): *O šľachtení človeka: Nanotechnológie, transhumanizmus a ľudská prirodzenosť*. Bratislava: Veda.
- SÝKORA, P. (2014): Kritika teologicko-teleologickej koncepcie ľudskej prirodzenosti ako dôvodu odmietnutia transhumanizmu. *Filozofia*, 69 (6), 514-525.
- TOMAŠOVIČOVÁ, J. (2014): Život v zóne biomoci. Etický a biopolitický diskurz o transhumanizme. *Filozofia*, 69 (6), 461-471.
- VOLEK, P. (2004): Problém identity ľudskej osoby. In: Palenčár, M. (ed.): *Hľadanie ľudskej identity*. Banská Bystrica: FHV UMB, 212-217.
- WILEY, K. (2014): *A Taxonomy and Metaphysics of Mind-Uploading*. Seattle: Humanity+ Press, Alautun Press.

Príspevok vznikol na Katedre filozofie FF UCM v Trnave a podporila ho Agentúra na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0379-12: *Analýza filozoficko-etických dimenzií NBIC-technológií vo vzťahu k vylepšovaniu človeka*.

Juraj Odorčák
Centrum pre bioetiku, Katedra filozofie FF UCM v Trnave
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
e-mail: juraj.odorcak@ucm.sk